

Άλκη Ζέη Χωρίς εισαγωγικά

Δεν είναι μόνο η συγγραφέας των βιβλίων με τα οποία μεγάλωσαν πολλές γενιές Ελλήνων, αλλά και ένας άνθρωπος που με την αυθόρμητη γλώσσα των παιδιών λέει πάντα την αλήθεια και διατυπώνει τις πραγματικές διαστάσεις των γεγονότων. Κάτι που σήμερα χρειαζόμαστε περισσότερο από ποτέ. ΤΗΣ ΑΓΝΗΣ ΣΑΟΥΝΑΤΣΟΥ • ΦΩΤΟΣ: ΓΙΑΝΝΗΣ ΑΘΥΜΑΡΙΤΗΣ (STUDIO PACKSHOT)

Καταφέραμε να κανονίσουμε τη συνάντηση με την Άλκη Ζέη μετά από αρκετές αποτυχημένες απόπειρες και λίγες μέρες πριν τελειώσει η δική της «σχολική χρονιά». Παρά την ηλικία της, η μεγάλη μας συγγραφέας στη διάρκεια του σχολικού έτους πραγματοποιεί δεκάδες ταξίδια σε όλη την Ελλάδα και επισκέπτεται δεκάδες σχολεία, ανταποκρινόμενη στις προσκλήσεις παιδιών και δασκάλων που αγαπούν τα βιβλία της και θέλουν να τη γνωρίσουν από κοντά. Μόνο το τελευταίο δεκαήμερο ταξίδεψε σε Αστυπάλαια, Ρόδο, Κω και Κάλυμνο. Της αρέσει να συναντάει παιδιά με κάθε ευκαιρία. «Γράφω για τα παιδιά αλλά και παίρνω απ' αυτά πολλά πράγματα» λέει χαρακτηριστικά, τονίζοντας ότι και η ίδια εκπλήσσεται με το γεγονός ότι τα βιβλία της διαβάζονται ακόμη. Κάποια μυθιστορήματα γίνονται γνωστά στα παιδιά από τους δασκάλους τους. Στην περίπτωση του *Ψεύτη Παππού*, από τα τελευταία έργα της, θετικό ρόλο έπαιξε η εξαιρετική μεταφορά του στην τηλεοπτική οθόνη με σπουδαίο πρωταγωνιστή τον Γιώργο Μιχαλακόπουλο. Με το «πονεμένο» θέμα του βιβλίου, που έχει όλο και πιο περιορισμένη παρουσία στη ζωή των παιδιών, ξεκινάει η συζήτησή μας.

Οι γονείς που μεγάλωσαν διαβάζοντας βιβλία ανησυχούν με τη σημερινή κατάσταση, βλέποντας ότι η αγάπη για το διάβασμα δεν καλλιεργείται ούτε από το σχολείο ούτε από την ίδια την οπτικοκεντρική πραγματικότητα.

Είναι όλο και πιο δύσκολο να μεταφέρεis στο παιδί την καλή συνήθεια του βιβλίου...

Πράγματι, θέλει καθημερινή προσπάθεια. Οι γονείς πρέπει να προσπαθούν να βρίσκουν χρόνο να διαβάζουν στα παιδιά από πολύ μικρή ηλικία, έστω από λίγο, αλλά καθημερινά.

Αυτό όμως δεν φαίνεται να αρκεί. Ο κόσμος «έξω» δεν ευνοεί το βιβλίο.

Συμφωνώ. Η προσπάθεια των γονέων είναι πολύ σημαντική, αλλά πλέον δεν αρκεί. Νομίζω ότι το σχολείο παίζει μεγαλύτερο ρόλο στο να καλλιεργηθεί αυτή η ανάγκη σε ένα παιδί. Προσωπικά έχω παρατηρήσει ότι τα παιδιά που έχουν ένα βιβλιόφιλο δάσκαλο, ο οποίος προσπαθεί με διάφορους, ευρηματικούς πολλές φορές, τρόπους να μεταφέρει το ενδιαφέρον και την αγάπη για τα βιβλία, διαβάζουν. Στο σύνολό του όμως το σχολείο στην Ελλάδα δεν προωθεί το διάβασμα.

Όταν λέτε «ευρηματικοί τρόποι», τι ακριβώς εννοείτε;

Σε ένα σχολείο ο δάσκαλος είχε γράψει χιπ χοπ τραγούδια με θέματα που αναφέρονται στο βιβλίο και στο διάβασμα. Σε άλλη περίπτωση, τα παιδιά μαζί με τους δασκάλους έκαναν παραστάσεις βασισμένες σε βιβλία. Μια από αυτές με εντυπωσίασε. Το έργο ήταν ένα κο-

λάζ από διάφορα μυθιστορήματά μου. Τα παιδιά τα «ανακάτεψαν» κατά κάποιο τρόπο και το αποτέλεσμα ήταν συναρπαστικό. Μου έκανε εντύπωση το πόσο καλά «μπήκανε» στα έργα μου και τα κατανόησαν παίζοντάς τα. Και καθώς συμμετείχαν τα ίδια στη διαδικασία, πραγματικά τους απορρόφησε. Και, βέβαια, όλο αυτό λειτούργησε θετικά για το ενδιαφέρον τους για το διάβασμα γενικά. Εκτός απ' όλα αυτά, φυσικά παίζει ρόλο η προσπάθεια, ατομική και ομαδική. Έχω δει καταπληκτικές σχολικές βιβλιοθήκες, λέσχες βιβλίων σε μικρές πόλεις και νησιά. Συνήθως πίσω απ' όλα αυτά υπάρχουν κάποιοι ανήσυχτοι άνθρωποι που προσπαθούν.

Ταξιδεύετε και συναντάτε παιδιά διάφορων ηλικιών. Οι εποχές, πολύ διαφορετικές πλέον. Τα παιδιά παραμένουν πάντα τα ίδια;

Πράγματι, για τουλάχιστον 20 χρόνια συναντώ και μιλάω με παιδιά και πιστεύω ότι, όπου κι αν πας, τα παιδιά στο βάθος έχουν τα ίδια χαρακτηριστικά. Αν ξέρεις να τα προσεγγίσεις, να τα πλησιάσεις, ακόμη και τα σύγχρονα παιδιά βγάζουν από μέσα τους μια παιδικότητα και αθωότητα. Όμως, το να τη βγάλουν από μέσα τους εξαρτάται από τον άνθρωπο που θα προσπαθήσει να το κάνει. Τα παιδιά σήμερα μεγαλώνουν πιο γρήγορα. Από

πολύ μικρά μπαίνουν στον κόσμο της τεχνολογίας, επικοινωνούν με διαφορετικό τρόπο μεταξύ τους. Επίσης, με τόσα ερεθίσματα γύρω τους είναι πιο περίεργα. Γι' αυτό δεν τα ξεγελάς εύκολα με ένα παραμυθάκι. Ακόμη και στα μικρά παιδιά ένα παραμύθι πρέπει να το παραστήσεις για να τα προσελκύσεις.

Άρα, σήμερα είναι πιο δύσκολο να γράψεις ένα παιδικό βιβλίο που να έχει πραγματική απήχηση στα παιδιά;

Οπωσδήποτε. Γι' αυτό και οι συγγραφείς προσαρμόζονται πλέον. Για παράδειγμα, γράφουν για βρικόλακες, για μεταφυσικά πράγματα.

Είναι πιο κλειστά τα σύγχρονα παιδιά;

Κάθε άλλο. Είναι πιο ανοιχτά απ' ό,τι ήταν παλιά. Τώρα δεν έχουν πρόβλημα να μιλήσουν στο δάσκαλο, τους γονείς, σε μένα -με αντιμετωπίζουν κυρίως σαν

φίλη τους. Εμένα αυτό μ' αρέσει, αρκεί να μη φτάνει στο άλλο άκρο, αυτό της περιφρόνησης. Έχουν αυτή την ελευθερία, έχουν και μεγαλύτερη εξυπνάδα απ' ό,τι είχαν τα παιδιά όταν ήμουν εγώ μικρή. Τότε ένα δεκάχρονο ήταν παιδάκι. Σήμερα μ' αυτό συζητάς σαν να είναι μεγάλος άνθρωπος.

Τι σας ρωτάνε συνήθως τα παιδιά;

Πάντα έχουν την περιέργεια να μάθουν πώς σκέφτηκα να γράψω το ένα ή το άλλο βιβλίο, γιατί έγινα συγγραφέας, πώς θα μπορούσαν να γίνουν συγγραφείς.

Και τι τους απαντάτε;

Τους λέω ότι για να γίνει κανείς συγγραφέας πρέπει να κάνει τρία πράγματα. Πρώτον, να διαβάζει βιβλία. Δεύτερον, να διαβάζει βιβλία. Και, τρίτον, να διαβάζει βιβλία.

Σε μια συνέντευξη που θα δημοσιευθεί στο περιοδικό Parents (γονείς) δεν μπορώ να

μην αναφερθώ στους γονείς και το ρόλο τους. Έχει αλλάξει; Είναι πιο δύσκολο το να είναι κανείς γονιός στην εποχή μας;

Είναι δύσκολο επειδή σήμερα δουλεύουν και οι δύο γονείς, ενώ παλιά η μητέρα συνήθως βρισκόταν στο σπίτι. Από την άλλη, οι γυναίκες, αφοτου βγήκαν από το σπίτι, απέκτησαν άλλη οντότητα. Παλιά η γυναίκα δεν είχε να δώσει στο παιδί πολλά πράγματα εκτός από την αγάπη και τη θαλπωρή. Δεν είχε τις γνώσεις, δεν ήξερε τι γίνεται στον κόσμο, να τα λέμε αυτά. Τώρα η γυναίκα είναι πολύ κατατοπισμένη, αλλά της λείπει ο χρόνος.

Οι γονείς έχουν διαφορετικά άγχη, αγωνίες, φοβίες σε σχέση με τα παιδιά τους σήμερα; Εσείς έχετε γράψει ένα βιβλίο για τα ναρκωτικά, ένα πρόβλημα που δεν υπήρχε τα παλαιότερα χρόνια.

Οπωσδήποτε. Σήμερα, ας πούμε, υπάρχουν πάρα πολλοί χωρισμένοι γονείς, φαινόμενο που δεν συναντούσες και τόσο συχνά παλιά. Αυτή η κατάσταση τους δημιουργεί και άγχος και προβληματισμούς. «Πώς θα μεγαλώσω το παιδί μ' αυτή την κατάσταση; Πώς θα το επηρεάσει;». Γίνονται πιο περίπλοκα τα πράγματα. Όσον αφορά τα άγχη που δημιουργούνται από μεγάλα κοινωνικά προβλήματα, εδώ υπάρχει το πρόβλημα της αποδοχής τους. Εγώ έγραψα βιβλίο για τα παιδιά και τα ναρκωτικά, το *Η Κωνσταντίνα και οι Αράχνες* της, και τι είδα; Στο αναγνωστικό, όπου έχουν βάλει ένα απόσπασμα από το βιβλίο μου, δεν γράφουν ότι έχει ως θέμα τα ναρκωτικά, αλλά τη μετανάστευση. Δεν είναι αυτό φυσικά το θέμα του βιβλίου μου. Μάλλον τους φαίνεται πολύ «βαρύ» για να το βάλουν. Εγώ μ' αυτό θύμωσα πάρα πολύ. Γιατί; Ίσα ίσα, πρέπει να λέμε την αλήθεια και μόνο την αλήθεια στα παιδιά.

Ποιος είναι ο ρόλος του γονιού;

Πάντως, όχι αυτός που βλέπουμε συχνά να «παίζουν» οι γονείς στην Ελλάδα -κάτι που δεν κάνουν οι γονείς στο εξωτερικό. Είναι παραχαϊδεμένα τα παιδιά μας, οι ίδιοι οι γονείς τα χαλάνε. Επειδή αυτοί οι ίδιοι στερήθηκαν πράγματα, αποφάσισαν ότι τα παιδιά τους πρέπει να έχουν περισσότερα. Έτσι υπάρχει μια υπερκατανάλωση. Βλέπω από τα εγγόνια μου που μένουν στο εξωτερικό. Έχουν δύο γονείς υψηλόμισθους, που δουλεύουν στα γραφεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ε, δεν έχουν τόσες απαιτήσεις, δεν ζητούν τόσα πράγματα όπως τα παιδιά στην Ελλάδα. Τώρα όμως με την κρίση οι γονείς θα δυσκολευτούν πάρα πολύ διότι τα παιδιά έχουν μάθει έτσι και το να το στηρίξουν είναι πάνω από τις δυνατότητες των γονιών. Ακόμη και στο πιο μικρό μέρος στην Ελλάδα συναντάς κοριτσάκια που είναι ντυμένα σαν τις παρουσιάστριες των πρωινών εκπομπών της τηλεόρασης. Συνάντησα μια φορά έναν οδηγό ταξί στη Λευκάδα. Μου έλεγε ότι πρέπει να δουλεύει 24 ώρες για να τα βγάλει πέρα. Τον ρώτησα αν έχει πολλά παιδιά. Μου απάντησε πως έχει ένα γιο. Μου έκανε εντύπωση. «Με ένα αγοράκι πρέπει να δουλεύετε τόσο πολύ;». Και ξέρετε τι μου απάντησε; Ότι το παιδί κάνει αγγλικά, γαλλικά -αυτό, εντάξει, είναι καλό-, αλλά κάνει επίσης ξιφασκία και τένις. Αυτό δεν το κατάλαβα καθόλου. Να μου έλεγε ότι το παιδί παίζει ποδόσφαιρο, ότι πάει σε ένα γήπεδο, αυτό ναι. Αλλά ξιφασκία και τένις; **Μήπως η κρίση θα είναι η αφορμή οι άνθρωποι να επιστρέψουν στις πραγματικές αξίες;** Δεν ξέρω. Θα επιστρέψουν στις αξίες ή στη δυστυχία; Γιατί θα πέσει δυστυχία στα σπίτια αν στα παιδιά κόψεις μία το ένα και μία το άλλο έτσι όπως τα έχουν μάθει. Δεν είναι όλα αυτά σημαντικά.

Πρέπει οι γονείς να προσπαθούν να είναι πιο κοντά στο παιδί.

Για εσάς, ποιος ρόλος ήταν πιο σημαντικός, του συγγραφέα ή του γονιού;

Φυσικά το να είμαι μητέρα και γιαγιά ήταν και είναι πιο σημαντικό. Θα είχα γράψει περισσότερα βιβλία αν δεν είχα ασχοληθεί τόσο με την οικογένειά μου. Είμαι όμως απολύτως ευχαριστημένη και με το πόσα πρόλαβα να γράψω και με την επικοινωνία που είχα με τα παιδιά μου. Περισσότερο απ' όλα χαίρομαι πάντως που παίξαμε και διαβάσαμε μαζί πάρα πολύ.

Έχετε επισκεφθεί δεκάδες σχολεία σε μεγάλες πόλεις, σε μικρές πόλεις, σε ακριτικά νησιά. Τι έχετε δει που σας έκανε μεγάλη εντύπωση, που σας συγκλόνησε και με την καλή και με την κακή έννοια;

Έχω δει σε ένα σχολείο στο Χαλάνδρι τα θρανία στην τάξη να είναι κολλημένα στον τοίχο και τα παιδιά να κάθονται πλάτη με πλάτη! Τώρα τελευταία όμως έχω επισκεφτεί πολλά πανέμορφα σχολεία, για παράδειγμα, πρόσφατα στην Αστυπάλαια. Παλιό κτίριο αλλά πολύ προσεγμένο, διατηρημένο σε πολύ καλή κατάσταση. Είχε γίνει και η προέκτασή του και, όπως έμαθα, όλα αυτά έγιναν με τη βοήθεια χορηγών και όχι με κρατική χρηματοδότηση. Και μιλάμε για νησί με 1.500 κατοίκους. Ξέρετε, όταν το σχολείο είναι καθαρό και ωραίο, τα παιδιά δεν θα κάνουν ούτε μια γρατζουνιά. Σήμερα πήγα σε ένα δημόσιο σχολείο στα Βριλήσσια όπου στους τοίχους των διαδρόμων είναι γραμμένοι καλλιγραφικά από τους μαθητές στίχοι από τα ποιήματα του Ελύτη και του Καβάφη. Τα παιδιά τα βλέπουν συνέχεια και, όπως και να 'ναι, έχουν μια επαφή με την ποίηση. Είναι πολύ καλό καθώς στη σημερινή εποχή τα παιδιά γενικώς είναι πολύ

απόμακρα από την ποίηση. Και πρόκειται για πρωτοβουλία του διευθυντή και του εκπαιδευτικού προσωπικού. Αντιθέτως, σε άλλα σχολεία βλέπεις τους τοίχους μουντζουρωμένους γιατί δεν νοιάζεται κανένας.

Δηλαδή, σε όποια κατάσταση και αν είναι το κράτος, αυτό που τελικά μετράει στο τέλος είναι οι άνθρωποι. Αν υπάρχει το ενδιαφέρον, η πρωτοβουλία, πολλά γίνονται και χωρίς την ανάμειξη της πολιτείας. Σίγουρα. Και ειδικά στη σημερινή κατάσταση αυτό θα μετράει περισσότερο -οι προσωπικές επιλογές, δράσεις, οι ιδιωτικές πρωτοβουλίες και μικρές ομάδες που θα κάνουν κάτι για να αλλάξουν το σχολείο, το χώρο, την πόλη τους. Αυτό είναι το μήνυμα: να μην περιμένουμε μόνο από την πολιτεία, αλλά να κάνουμε πρώτα εμείς κάτι.

Ετοιμάζετε κάτι καινούριο για τους αναγνώστες σας;

Οπωσδήποτε. Αλλά δεν θα πω πολλά. Πάντως δεν θα είναι ακριβώς παιδικό βιβλίο. **Και το τελευταίο σας βιβλίο, τα Σπανιόλικα Παπούτσια, δεν ήταν παιδικό. Είναι σύμπτωση αυτό ή βρίσκεστε τώρα σε μια περίοδο μη παιδικών βιβλίων;**

Ναι, δεν νιώθω έτοιμη να πιάσω ένα μεγάλο παιδικό θέμα που να έχει σχέση με τη σύγχρονη πραγματικότητα. Τι να πιάσω, το μνημόνιο; Πώς αποφάσισα να γράψω για τα ναρκωτικά; Δεν έγινε έτσι ξαφνικά. Έκανα έρευνα. Πήγαίνα για 3 χρόνια στο κεντρικό συμβούλιο των κοινοτήτων απεξάρτησης. Μίλησα με πολλά παιδιά, με πολλούς γονείς. Αν δεν το είχα κάνει, δεν θα ήξερα πώς να προσεγγίσω το συγκεκριμένο θέμα. Ξέρετε, όταν είσαι απ' έξω απ' αυτό, δεν αντιλαμβάνεσαι πόσο εύκολο είναι να συμβεί κάτι τέτοιο σε ένα παιδί από ένα τίποτα. Οπότε περιμένω. Νιώθω ότι ίσως έχω ολοκληρώσει έναν κύκλο.

Έχω δει καταπληκτικές σχολικές βιβλιοθήκες, λέσχες βιβλίων σε μικρές πόλεις και νησιά. Συνήθως πίσω απ' όλα αυτά υπάρχουν κάποιοι ανήσυχοι άνθρωποι που προσπαθούν.